

het werden er tenslotte bijna f 100 mln. De Duitsers waren er toen al lang toe overgegaan, voor alles wat zij nodig hadden, in guldens te betalen. Die guldens kregen zij al heel gemakkelijk. Van de zomer van '40 af kon de *Wehrmachtbefehlshaber* krachtens een besluit van het departement van financiën en ten laste van de staat per maand bij de Nederlandse Bank over een krediet beschikken van f 100 mln – f 1,2 miljard per jaar – dus. Ter vergelijking: de in september '39 aan de Staten-Generaal voorgelegde begroting der staatsuitgaven voor het jaar 1940 (gewone en kapitaalsdienst) kwam op een bedrag van iets meer dan f 1 miljard uit.

Het *Reichskommissariat* had de beschikking over een maandelijks krediet van f 3 mln. Voor het dienstjaar '43 en '44 vroeg Seyss-Inquart bovendien via zijn bureau in Berlijn ten laste van de Duitse begroting een naar verhouding klein extra bedrag aan van ca. 2 mln *Rm*: bij de zware lasten die toen op de Nederlandse staat drukten, voelde hij er blijkbaar niet voor, het maandelijks krediet van f 3 mln te laten verhogen. Uit zijn totaalkrediet van bijna f 40 mln per jaar werden door de *Reichskommissar* niet alleen alle aan hem ondergeschikte diensten gefinancierd, maar ook de Duitse scholen in ons land en het in '42 in Den Haag opgerichte *Deutsche Theater in den Niederlanden* (dat per jaar een tekort had van bijna f 4 mln).

Seyss-Inquart kreeg, naar het schijnt, als *Reichskommissar* geen salaris: hij bleef zijn salaris als *Reichsminister* ontvangen; bovendien mocht hij per maand f 4 000 opnemen voor representatieve uitgaven. Huize 'Clingendael' was zijn dienstwoning. Ook de *Generalkommissare*, Bene en alle *Beauftragten*, vermoedelijk ook anderen, waren in dienstwoningen gehuisvest. Wimmer had zijn intrek genomen op het landgoed 'Duinrell' bij Wassenaar; Rauter woonde in diezelfde plaats in een villa (waar hij voor zijn chauffeur en paardenknecht alsmede voor de wacht een huisje bij liet bouwen); Huize 'Langenhorst', ook al bij Wassenaar, was de woning van Fischböck.

De *Generalkommissare* hadden een salaris van 1500 *Rm*. per maand (Bene ontving als gezant 3600 *Rm*.); bovendien ontvingen zij met Bene, Piesbergen en alle *Beauftragten* 200 *Rm*. per maand extra voor hun representatieve uitgaven. Voor de inrichting van hun dienstwoningen ontvingen de *Beauftragten* in '40 een extra bedrag van f 100 000; hoeveel de anderen voor dat doel ontvingen, is niet bekend. Generaal Christiansen had zulk een extra-krediet niet nodig: hij nam zijn intrek in 'Groot-Haesebroeck', het landgoed te Wassenaar van de in Amerika vertoevende Joodse groot-industrieel Daniël Wolf; ten behoeve van zijn gasten maakte de *Wehrmachtbefehlshaber* zich meester van het nabijgelegen landgoed 'De Wiltzangk', eigendom van S. van den Bergh Jr., een van de Joodse oprichters van het Unilever-concern die in Nice woonde; Christiansen verzuimde niet, de kostbare inventaris van